

להסתלק מן המודל הישראלי

בראד ברוקס-רובין¹

"עכשיו מבינים האמריקאים מה מרגישים הישראלים כבר שנים".² בימים שלאחר 11 בספטמבר 2001, היה זה שכיח למדי לשמוע הצהרות כמו זו שהשמיע משה פוקס משגרירות ישראל בווינגטון באוזני קבוצת סטודנטים במערב וירג'יניה שבועות ספורים לאחר הפיגועים בניו יורק ובווינגטון. טענה שכיחה נוספת שעלתה אז, גרסה שממשלת ארצות הברית צריכה להתחיל ליישם אמצעים ושיטות לחימה בטרור שממשלות ישראל נוקטות זה זמן רב.

מעט אחרי שפוקס השמיע את הצהרתו, הזהיר ישראלי אחר מפני ההשלכות של השימוש במודל המקובל בארצו. ההיסטוריון תום שגב, במאמר לסיאטל פוסט-אינטליגנסר, סיפק תובנה מרתקת על הזירה האמריקאית בשבועות שמייד לאחר 11 בספטמבר.³ שגב הבין אמנם את נפנוף הדגלים ואת ההתלהמות הפטריוטית שפגש ברחובות באותם שבועות ראשונים – כמותם ראה רבות עוד בישראל – אך הזהיר מפני ההשלכות שיהיו לחיקוי אמיתי של המודל הישראלי. "הניסיון הישראלי", כתב, "מראה בבירור שעניינים והגבלות אחרות של חירויות האזרח לא הפכו את ישראל לארץ בטוחה יותר; הם הפכו אותה למדכאת יותר. אנו הישראלים למדנו גם שהגבלות על חירויות האזרח כמעט אף פעם אינן זמניות, בסופו של דבר, גם אם זו היתה הכוונה הראשונית: קל מאוד להנהיגן וקשה מאוד להיפטר מהן".

במלים אחרות, שגב הזהיר שאם יצעדו האמריקאים בנתיב שסללה ישראל, הם יבינו לא רק את תחושות החרדה וחוסר הביטחון של הישראלים, אלא גם את ההרגשה של ישראלים רבים, שהם חיים בחברה יותר ויותר מדכאת, הפועלת בצורה יותר ויותר לא דמוקרטית.

כעת, כשאנו מתקרבים ליום השנה החמישי למתקפה של 11 בספטמבר, אפילו קריאה אקראית בעיתון אמריקאי מקנה אמינות מפחידה לאזהרה זו. הנושאים שלהלן, שסוקרו בימים האחרונים של מאי 2006, אכן יכלו להתפרסם הן בעיתונות הישראלית והן בעיתונות האמריקאית: דיונים על גבול בעל אופי צבאי ועל הקמת חומה להגנת האזרחים; עינוי אנשים החשודים כאויבים בידי הצבא וזרועות אחרות של מערכת הביטחון; דיווחים על חיילים ההורגים אזרחים חפים מפשע, שהם חלק מאוכלוסייה כבושה, כנקמה; והתנוונותה של רשת השירותים החברתיים בעקבות הגדלת ההוצאה הצבאית, המודיעינית והביטחונית.

באופן הולם, הדיווח שפירסמו שניים מן העיתונים היומיים המובילים בארצות הברית על פסיקת בג"ץ בעתירות נגד החוק המונע איחוד המשפחות – סוגיה החוצה את הקו שבין ביטחון לזכויות אזרח באותה מידה של דיוק וכאב בשתי המדינות – הופיע רק בהמשך לידיעות שעסקו בעניינים ביטחוניים. הכתבה של הווינגטון פוסט על פסיקת בג"ץ בתיק איחוד המשפחות פורסמה תחת הכותרת "ישראל

¹ בראד ברוקס-רובין הוא עורך דין בווינגטון הבירה. היה מתמחה בעדאלה.

² John Shelton & Josh Jones, "Embassy Minister Speaks on Middle East at Marshall U.," *The Parthenon* (Oct. 23, 2001).

³ Tom Segev, "Modern Parallels Between U.S., Israel," *The Seattle Post-Intelligencer*, p. 4B, (Nov. 28, 2001)

הרגה מנהיג של הג'יהאד האיסלאמי תוך ניסיון מעצר".⁴ הכותרת לידיעה שבה התייחס הניו יורק טיימס לפסיקות בג"ץ היתה: "ישראל פשטה על ערי הגדה המערבית, 6 נהרגו".⁵ למרות הכותרות, שתי הכתבות הוקדשו ברובן לדיון בהחלטה בסוגיית איחוד המשפחות. אבל נדמה שהבכורה, אפילו בעיתונות, שמורה למדיניות ביטחון ולפעולות ביטחוניות.

לפחות בהקשר הישראלי, זה זמן שהעיתונות מקנה לביטחון עדיפות על פני העיסוק בכל עניין אחר. ואולם, כפי שהזהיר שגב, אחרי 11 בספטמבר הביטחון נהפך למדיניות ולקמיע תקשורתי בארה"ב כפי שהיה בישראל עשרות שנים.

יתרה מזאת, בארצות הברית, בדיוק כמו בישראל, ההיבט המכריע ביותר של הביטחון – בין אם כיעד מדיני ארוך טווח ובין אם כידיעה חדשותית – הוא העדרו, חוסר המוחשיות שלו, הניסיון המתמיד להשיגו. זאת משום שכל עוד בני אדם יאמינו שהם אינם בטוחים – או לפחות עשויים להיות לא בטוחים מחר – סביר שהממשלה תמשיך להיות חופשייה יחסית מביקורת כשהיא נוקטת במוצהר מהלכי מדיניות שונים, שאותם אפשר להצדיק במונחי ביטחון כאלה ואחרים. שאם לא כן, כיצד אפשר להסביר את מדיניות איחוד המשפחות, בעת שגם נימוקי המדינה למדיניות וגם החלטת השופטים שבדקו אותה היו מעוגנים בפחד הרבה יותר מאשר בעובדות?

מצד אחד, כאמריקאי שצפה במעבר של החברה שהוא חלק ממנה למודל הישראלי, אני מודה שאני מבין את האינסטינקט לגבש החלטות כמו זו שהתקבלה בסוגיית איחוד המשפחות, ולתמוך בהן. משפחתי חיה באזור וושינגטון הבירה; אנו מבליים כמעט את כל זמננו במרחק של 13 קילומטר מן הבית הלבן. לכן, אם אומרים לי שהפרדת אזרחים אמריקאים מבני זוגם וילדיהם תשמור על ביטחוני, על ביטחון משפחתי ועל ביטחון עמיתי, סביר שלכל הפחות אעצור ואחשוב אם אולי אפשר להצדיק זאת. אמריקאים רבים נוספים, כך אני סבור, יחוו תחושה אינסטינקטיבית ראשונית דומה.

ואולם, הלך שיש להפיק מן ההחלטה בדבר איחוד המשפחות, ולמעשה מכלל המדיניות והפעולות שנוקטות ממשלות ישראל וארה"ב "משיקולי ביטחון", חייב להיות שהגיע הזמן לנוע אל מעבר לאינסטינקט הראשוני, מעבר להחלטות המעוגנות בפחד ולא בעובדות. בסופו של דבר, איש מן השופטים בבית המשפט העליון – של ישראל או של ארה"ב – מחברי הכנסת או מחברי הקונגרס, וגם ראש הממשלה והנשיא, לא יוכלו להוכיח אי פעם את קיומו של ביטחון ממשי, מוחשי, בר קיימא. שום מלים, שום כמות של נשק, שום מדיניות מינהלית, לא יוכלו אי פעם לומר לי ביותר מאשר מידה מזערית של ודאות שמשפחתי ואני בטוחים בכל יום נתון.

מה שיכולים אותם גורמים לומר לי, מכל מקום, הוא שבתמורה לרמז לא מוחשי ולא ודאי לביטחון, זכויותי וזכויות חברי האזרחים יירמסו. משפחות ייקרעו. בני אדם יעונו. החברה האזרחית תיסדק ותתרושש. ואני, כך הם אומרים לי, חייב להשלים עם זה.

כמובן, הממשלה היא תמיד זו שבני אדם מפנים אליה אצבע מאשימה, תובעים ממנה תשובות ומבקשים ממנה שתרגיע אותם כאשר טרוריסטים מכים וחוסר הביטחון לובש מוחשיות טרגית. אולי

⁴ Scott Wilson, "Israel Kills Islamic Jihad Leader in Arrest Attempt," *The Washington Post* p. A10 (May 15, 2006).
⁵ Greg Myre, "Israel Raids West Bank Towns, Killing 6," *The New York Times* p. 3 (May 15, 2006)

גם הנטייה הזו היא חלק מן הבעיה. שגב הזהיר שברגע שהממשלה מתחילה להידרדר במורד המסלול של שחיקת חירויות האזרח, קשר לגרום לה לפנות לאחור. אחת הסיבות עשויה להיות שאנו, העם, איננו עושים די לקרוא תיגר על הממשלה, להוציא את שקי החול שלנו כדי לבלום את השחיקה בזכויות האזרח או לתבוע אחריות מאלה הפועלים בשם הביטחון. אולי יום השנה החמישי ל-11 בספטמבר יזכיר לכולנו שמדיניות ממשלתית בנוסח החוק האוסר איחוד משפחות אינה מספקת לנו ביטחון. מה שעלינו לזכור עוד, עם זאת, הוא שאנחנו – כל אחד ואחת מאתנו, לא רק קומץ פעילים ועורכי דין – הם אלה שצריכים לנקוט עמדה ולתבוע שסוף סוף נתנתק מן המודל הישראלי.